

AUKŠTŪJŲ MOKYKLŲ FIZINĖS APLINKOS PRITAIKYMAS
NEĮGALIŲJŲ REIKMĖMSDalė Pilipavičiūtė¹, Gintautas Ambrasas²*Vilniaus Gedimino technikos universitetas**El. paštas: ¹daliapilipaviciute@gmail.com; ²gintas@vgtu.lt*

Santrauka. Darbo esmė – sudaryti modelį, pagal kurį būtų galima įvertinti bet kurią aukštąją mokyklą: ar jos fizinė aplinka pritaikyta neįgaliesiems. Straipsnyje apžvelgti šioje srityje nuveikti darbai. Pagal reglamento (LRS 2001) reikalavimus sudaryta rodiklių sistema ir, atlikus ekspertų apklausą rangavimo metodu, nustatytas jų reikšmingumas. Apskaičiuotas rodiklių ir jų grupių reikšmingumas. Sudarytas modelis, pagal kurį galima vertinti bet kurios aukštosios mokyklos fizinės aplinkos pritaikymą neįgalių studentų poreikiams.

Reikšminiai žodžiai: aukštoji mokykla, fizinė aplinka, neįgalieji, aplinkos pritaikymas.

Įvadas

Kaip teigiama Statybos įstatymo pirmojo skirsnio trečiajame punkte: „Projektuojant, statant, rekonstruojant ar kapitaliai remontuojant pastatus (išskyrus atnaujinamus (modernizuojamus) daugiabučius namus) ir inžinerinius statinius, būtina juos pritaikyti specialiesiems neįgaliųjų poreikiams“ (LRS 2009). O ši jų pritaikymą reglamentuoja STR 2.03.01.2001 (LRS 2001).

Dauguma aukštųjų mokyklų save pristato kaip pritaikytas mokytiis ŽN (žmonėms, turintiems negalią), tačiau dažnas neįgalusis, panoręs studijuoti, susiduria su visai priešinga situacija. Ir nors LR Konstitucija numato, kad aukštasis mokslas turi būti prieinamas kiekvienam pagal sugebėjimus, tačiau neįgalieji vis dar susiduria su aukštojo mokslo neprieinamumu dėl savo negalios (LR Konstitucija 1992).

2003 m. JAV buvo atlikti tyrimai, kurie parodė, kad tik 10 proc. koledžų ir universitetų yra visiškai prieinami neįgaliesiems (Singh 2003).

Škotijos aukštųjų mokyklų prieinamumas neįgaliesiems nuolat gerinamas, tačiau 1998 m. atliktas tyrimas parodė, kad dalis mokyklų dar nėra visiškai pritaikytos neįgaliųjų poreikiams (Hall, Tinklin 1998).

Neįgaliųjų tema aukštajame moksle vienas pirmųjų susidomėjo J. Ambrukaitis (2001) ir atliko tyrimą „Neįgalus asmuo aukštojoje mokykloje“. Šiame tyrime jis bendrai apžvelgė problemas, su kuriomis susiduria neįgalūs studentai aukštosiose mokyklose. Taip pat jis pirmasis nustatė tikslų neįgalių studentų skaičių Lietuvos aukštosiose mokyklose tais metais (Ambrukaitis 2001).

Klausos negalią turinčių studentų padėtis aukštosiose mokyklose apžvelgta M. Klimavičienės ir kt. (2003) atliktame tyrime. Autorės nustatė, kad studentams, turintiems klausos negalią, Lietuvos aukštosiose mokyklose dar trūksta paskaitų medžiagos, finansinės paramos ir pritaikytos fizinės aplinkos (Klimavičienė *et al.* 2003).

Prieš šešerius metus atliktame tyrime „Neįgaliųjų studentų specialiųjų poreikių tenkinimas Lietuvos aukštosiose mokyklose“ išaiškinta, kad nėra bendros neįgaliųjų studentų registracijos sistemos, trūksta finansinės paramos, techninių priemonių, taip pat nėra pritaikyta fizinė aukštųjų mokyklų aplinka (Adomaitienė, Ostasevičienė 2004).

D. Šėporaitytė ir A. Tereškinas (2007) atliktame tyrime „Neįgaliųjų įsidarbinimo ir mokslo galimybės Lietuvoje“ teigia, kad šiose dviejose gyvenimo srityse svarbi paties neįgaliojo motyvacija.

Lietuvos studentų sąjunga drauge su R. Ruolyte ir D. Dikšiumi (2007) atliko tyrimą „Ar Lietuvos aukštasis mokslas prieinamas neįgaliajam?“. Šiame tyrime aptarta ne vien fizinė aukštųjų mokyklų aplinka, bet ir neįgaliųjų studentų skaičius jose.

Kadangi specialiųjų poreikių turintys asmenys registruojami kelių įstaigų, todėl surinkti tikslią informaciją yra itin sunku. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos užsakyto mokslinio tyrimo „Specialiųjų poreikių turinčių asmenų mokymosi aprėptis“ pagrindinis tikslas – įvertinti asmenų, turinčių specialiųjų poreikių, registravimo tvarką. Tyrimui pasirinktas žvalgomas tipas (UAB „Factus Dominus“ 2007).

A. Deltuvaitė (2008) savo straipsnyje apžvelgė informaciją apie studijų galimybes neįgaliesiems, pateiktą per vykusių parodą „Mokymasis. Studijos. Karjera“. Autorė nurodė, kad gausybėje Lietuvos ir užsienio aukštųjų mokyklų ši informacija sunku rasti. Taip pat straipsnyje teigiama, kad fizinę negalią turinčių asmenų apsisprendimą studijuoti lemia tai, ar mokykla pritaikyta jų specialiesiems poreikiams. Neaišku ir tai, kodėl net ir pritaikiusios savo universitetų aplinką neįgaliesiems, (pvz., Vilniaus universiteto Filosofijos fakultetas arba Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas), aukštosios mokyklos neskelbia apie tai, bet teigia, kad neįgalieji yra tokie pat studentai kaip visi kiti ir nėra reikalo juos kaip nors išskirti (Deltuvaitė 2008).

A. Babinskienė (2008) straipsnyje aprašoma tarptautinė konferencija, kurioje dalyvavo partneriai iš Vokietijos, Rumunijos, Slovėnijos, Bulgarijos, Jungtinės Karalystės, Belgijos, Kroatijos ir Lietuvos studentų sąjungos. Pasak ekspertų, Lietuvoje neįgaliesiems nėra pritaikyta dar nė viena aukštoji mokykla (Babinskienė 2008).

Pasak J. Ruškiaus ir A. Blinstrubo (2009), neįgalieji aukštosiose mokyklose yra tokia sistema, kur nuo vienos sistemos dalies neaktyvumo ar aktyvumo priklauso kitos sistemos dalis (jos aktyvumas ar neaktyvumas). Aplinkos pritaikymas neįgaliųjų poreikiams yra būdas pritraukti studentus į privačias ar kitas, itin siekiančias juos pritraukti, mokyklas. Dar viena pastebima nauda, kurią gauna aukštoji mokykla, įsileidusi neįgalius studentus, yra tai, kad neįgalieji keičia studentų ir dėstytojų pažiūras – humanizuoja aplinką (Ruškis, Blinstrubas 2009).

Pasak straipsnio „Aukštosios mokyklos nepasiruošusios priimti neįgaliųjų“, aukštasis mokslas neįgaliajam – svajonė, nes nėra pritaikyta šių mokyklų aplinka. Iš Švietimo ir mokslo ministerijos tyrimo matyti, kad aukštasis mokyklas lanko 15 kartų mažiau jaunuolių, turinčių specialiųjų poreikių, nei bendrojo lavinimo mokyklas. (Aukštosios mokyklos... 2008).

R. Ruolytės straipsnyje (2009) kalbama apie neįgaliųjų įtrauktį ir akcentuojama, kad tai abipusės pastangos – tiek neįgaliųjų, tiek ir aplinkinių. Lietuva įtraukties aspektu labai atsilikusi nuo užsienio šalių. 2008–2009 akademiais mokslo metais Lietuvos aukštosiose mokyklose neįgalių studentų buvo vos 0,5 proc. iš viso studentų skaičiaus. O užsienyje, sudarius tinkamas sąlygas studijuoti neįgaliesiems, tokių studentų skaičius kartais viršija net 5 proc. (Ruolytė 2009).

M. Daugėla ir S. Žukauskas (2005) atliko kokybinį Lietuvos aukštųjų mokyklų fizinių erdvių prieinamumo tyrimą. Jo metu buvo nustatyta, kad dažniausiai neįgalieji universitetuose susiduria su nepritaikyta arba natūraliai pritaikyta aplinka.

J. Ruškis ir M. Daugėla (2006) nustatė, kad pusė studijuojančių neįgaliųjų yra iš dalies apriboto savarankiškumo, o kita pusė sako, kad jiems pagalba nėra reikalinga. Tyrimo metu buvo išsiaiškinta viena iš problemų – duomenų rinkimas apie neįgalius studentus.

Modelio sudarymas

Rodiklių sistemos sudarymas. Kuriant modelį buvo sudaryta fizinės aplinkos vertinimui reikalinga rodiklių sistema, kuri turi atitikti STR 2.03.01:2001 (LRS 2001) keliamus reikalavimus. Pirmiausia sudaroma rodiklių sistema iš devynių vertinamų elementų grupių. Jos pasirenkamos pagal minėto reglamento reikalavimus, visus keliamus reikalavimus suskirstant į grupes. Taip gaunamos devynios rodiklių grupės:

- Durys;
- Laiptai;
- Nuovažos;
- Patalpos;
- Liftai;
- Auditorijos;
- Pėsčiųjų takai;
- Automobilių stovėjimo aikštelės;
- Kita.

Kitas žingsnis – kiekvieną rodiklių grupę suskaidyti į smulkesnius rodiklius. Tokiu būdu durų rodiklis išskiriamas į tokius vertinamus elementus:

1. Durų angos;
2. Stiklinės durys;
3. Slenksčiai pastato viduje;
4. Pagrindinio įėjimo durų slenkstis;
5. Kojų valymo prietaisai;
6. Durų rankenos, užraktai ir pan.;
7. Durys;
8. Aikštelė prieš pagrindinį įėjimą.

Auditorijų vertinami elementai yra tokie:

1. Vietų, skirtų ŽN, skaičius auditorijose;
2. Vietų, skirtų ŽN, išdėstymas auditorijose;
3. Sėdimos vietos plotis;
4. Tarpai tarp kėdžių eilių;
5. Stalai auditorijose.

Laiptinių rodiklis išskiriamas tokiu pačiu principu:

1. Turėklai prie laiptų;
2. Laiptatakliai;
3. Vidaus laiptų pakopos;
4. Nedengtų lauko laiptų pakopos;
5. Atstumas tarp sienos ir turėklų;
6. Laiptatakių išpėjamieji paviršiai;
7. Turėklų stveriamosios konstrukcijos skersmuo.

Nuovažų rodiklis išskiriamas į tokius smulkesnius vertinamus elementus:

1. Išilginis nuovažos nuolydis;
2. Nuovažos plotis;
3. Nuovažos pakilimo juosta;
4. Turėklai prie nuovažų;
5. Poilsio aikštelės;
6. Krašteliai prie nuovažų;
7. Nuovaža prie pagrindinio įėjimo.

Automobilių stovėjimo aikštelių vertinami elementai:

1. ŽN skirtų vietų skaičius;
2. Atstumas nuo pastato pagrindinio įėjimo iki ŽN skirtos automobilio stovėjimo vietos;
3. Išlaipinimo aikštelė;
4. ŽN automobilio statymo vietos žymėjimas;
5. Apšvietimas;
6. Dangų paviršiai.

Liftu, pritaikytų ŽN reikmėms, elementai:

1. Lifto durų anga;
2. Lifto kabina;
3. Aikštelė prieš liftą;
4. Aukštis, kuriame yra lifto iškvietimo ir valdymo mygtukai;
5. Turėklai lifto kabinos viduje;
6. Aukščių skirtumas tarp sustojusio lifto kabinos grindų ir prieš liftą esančios aikštelės grindų;
7. Lifto valdymo mygtukų informacija.

Pėsčiųjų takų, pritaikytų neįgaliesiems, vertinami elementai:

1. Pėsčiųjų tako plotis;
2. Pėsčiųjų tako išilginis nuolydis;
3. Pėsčiųjų tako skersinis nuolydis;
4. Aukščių lygių skirtumai take;
5. Nuovažos juostos išilginis nuolydis;
6. C ir D kategorijos gatvės sankirta su pėsčiųjų taku;
7. Pėsčiųjų tako ir važiuojamosios dalies aukščiai;
8. Aukščio lygio ar krypties pasikeitimai takuose;
9. Šviestuvai ar kitos kliūtys take;
10. Dangčiai, grotos, trapai ir kitos kliūtys;
11. Apšvietimas.

Patalpu, pritaikytų neįgalųjų reikmėms, rodiklis skaidomas į tokius smulkesnius vertinamus elementus:

1. Pastato prieangiai;
2. Koridoriai, kur durys atidaromos į koridorių;
3. Judėjimo trasos;
4. Judėjimo trasose esantys objektai;
5. Sanitariniai mazgai;
6. Kabinų skaičius sanitariniame mazge;
7. Koridoriai, kur yra vienos prieš koridorių atidaromos durys;

8. Atsikišę elementai ir konstrukcijos koridoriuose ir kitose patalpose;

9. Laboratorijos.

Kiti vertinami elementai skaidomi:

1. Langai;
2. Evakuaciniai išėjimai;
3. Elektros jungikliai, kištukiniai lizdai ir pan.;
4. Keltuvai.

Tokiu principu gaunami devyni sustambinti rodikliai ir 65 smulkesni.

Ekspertų nuomonių rinkimas. Atliekama anketinė ekspertų apklausa. Kad rezultatai būtų kuo tikslesni, ekspertais pasirenkami žmonės iš skirtingų sričių: neįgalieji, asmenys, tiesiogiai susiduriantys su neįgaliaisiais, ir eiliniai žmonės, besimokantys aukštosiose mokyklose, tačiau galbūt pastebintys pritaikytus aplinkos elementus. Neįgalieji ekspertais pasirinkti dėl pačios paprasčiausios priežasties – jie geriausiai žino, koks aplinkos pritaikymas neįgaliesiems yra svarbiausias. Asmenys, tiesiogiai susiduriantys su neįgaliaisiais, ir studentai, besimokantys aukštosiose mokyklose, geriausiai mato realią situaciją: kokie aplinkos elementai yra pritaikyti neįgalųjų reikmėms ir ką dar reikėtų tobulinti.

Rodiklių reikšmingumo nustatymas. Rodiklių reikšmingumas nustatomas rangavimo metodu (Wignaraja *et al.* 2004). Nors yra nemažai ir kitų rodiklių, tačiau pasirenkamas šis metodas. Pvz., porinio palyginimo metodas tikslesnis, tačiau norint tokiu būdu vertinti rodiklių reikšmingumą, ekspertai turi žinoti apie šį būdą ir mokėti pildyti anketas, kas šiuo atveju nebuvo įmanoma. Rangavimo metodas tinkamesnis, nes rodiklių yra daug ir būtų sunku juos įvertinti visus iš karto (Die methodischen Fragen... 2010).

Rodiklių reikšmingumo (svorio) nustatymo metodiką sudaro keli etapai:

1. Vertinimo skalė pasirenkama dešimtbalėje sistemoje – 10 balų duodama geriausiai vertinamam rodikliui.
2. Rodiklių grupės reikšmingumo (svorio) nustatymas. Vertinama, kurios grupės turi didesnės įtakos vertinant aukštųjų mokyklų fizinės aplinkos pritaikymą neįgaliesiems, o kurios – nėra tokios svarbios. Svoris nustatomas naudojant ekspertinės apklausos duomenis ir apskaičiuojamas pagal autorės sudarytą formulę:

$$\omega_j = \frac{\sum_{k=1}^l t_{j,k}}{\sum_{j=1}^n \sum_{k=1}^l t_{j,k}}, \quad (1)$$

čia ω_j – j -tosios rodiklių grupės svoris; $t_{j,k}$ – k -tojo eksperto j -tojo rodiklio vertinamasis balas; l – ekspertų skaičius; j – rodiklių grupių skaičius.

1. Rodiklių reikšmingumo (svorio) rodiklių grupėje nustatymas. Vertinami rodikliai kiekvienos rodiklių grupės viduje. Rodiklių svoris nustatomas taikant ekspertų apklausos duomenis ir apskaičiuojant pagal autorės sudarytą formulę:

$$q_{l_g} = \frac{\sum_{k=1}^l t_{j,l_g,k}}{r_g \sum_{l_g=1}^l \sum_{k=1}^l t_{j,l_g,k}}, \quad (2)$$

čia q_{l_g} – l_g -tojo rodiklio j -tojoje rodiklių grupėje svoris; $t_{j,l_g,k}$ – k -tojo eksperto j -tojoje rodiklių grupėje esančio l_g -tojo rodiklio vertinimo balas; l – ekspertų skaičius; l_g – rodiklių skaičius vienoje rodiklių grupėje.

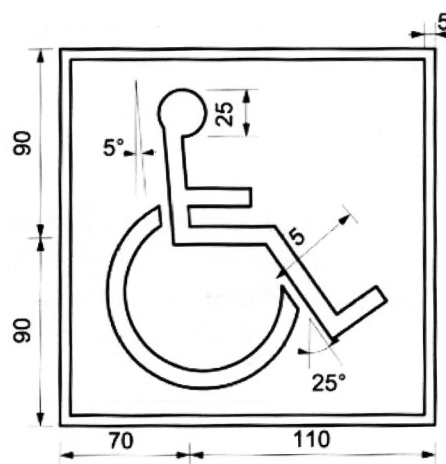
1. Rodiklių reikšmingumo nustatymas bendroje rodiklių sistemoje. Svoris nustatomas pagal autorės sudarytą formulę:

$$q_x = \omega_j \cdot q_{l_g}. \quad (3)$$

Aukštųjų mokyklų fizinės aplinkos vertinimo modelio sudarymas. Turint rodiklių sistemą ir nustačius jų reikšmingumą, sudaromas modelis, pagal kurį galima vertinti bet kurios aukštosios mokyklos fizinę aplinką: ar ji pritaikyta neįgaliųjų reikmėms. Šio modelio esmė – galimybė įvertinti tam tikros aukštosios mokyklos ar tik kurios nors jos dalies (fakulteto) fizinės aplinkos pritaikymo neįgaliesiems būklę. Taip pat taikant šį modelį galima lyginti kelias mokyklas pagal tam tikrų pritaikytų elementų grupę ar atskirą elementą. Pvz., galima lyginti aukštąsias mokyklas: kuriose geriau pritaikytos nuovazos ar liftai ir pan. Šio modelio pagrindas – nemaža variacijų galimybė.

Pirmoje modelio skiltyje nurodomos rodiklių grupės ir jų reikšmingumas. Antroje skiltyje pateikiamas rodiklių, esančių rodiklių grupėse, svoris. Trečioje skiltyje – nuoroda į elementų fotofiksaciją esant realiai situacijai. Paskutinėje šeštoje skiltyje nurodyti reikalavimai, keliami vertinamam elementui STR „Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėms“. Šie reikalavimai, keičiantis reglamentui, turi keistis lygiagrečiai su juo. Ketvirtoje skiltyje žymima, ar neįgaliesiems pritaikyti fizinės aplinkos elementai yra pažymėti tarptautiniu žmonių, turinčių negalią, ženklu (1 pav.).

Penktoje lentelės skiltyje yra vertinimas, kiek elementas atitinka reglamento jam keliamus reikalavimus. Kai elementas visiškai atitinka reikalavimus, žymimas „+“, kai iš dalies – „0“, o kai neatitinka – „-“. Iš dalies atitinkančio elemento pavyzdys galėtų būti toks: automobilių stovėjimo aikštelėje neįgaliesiems žmonėms skirta vieta pažymėta tik vertikaliuoju ženklu, o horizontaliojo nėra.

1 pav. Tarptautinis neįgaliųjų žmonių ženklas
Fig. 1. International disabled people sign

Kita darbo dalis – sudaryti vieno aukštosios mokyklos fakulteto pasiekiamumo schemą (2 pav.). Ši schema parodo, koku būdu ir kurie pastato elementai bei patalpos yra pasiekiami neįgaliesiems. Schemos sudarymo principas: pradedama „Pradžią“, tada atsiranda dvi galimybės – atvykstama „viešuoju transportu“ arba „automobiliu“. Pagal formulę (4) apskaičiuojamas elemento pasiekiamumas ir jeigu jis yra mažiau nei 0,5, schema toje vietoje nutrūksta ir toliau nebebraižoma. Tęsiama tik tuo atveju, kai elementas pritaikytas daugiau nei 0,5 ir juo gali naudotis neįgalusis. Tokiu principu braižomos visų pastato patalpų pasiekiamumo schemas ir toje vietoje, kur neįgalusis jau nebegali judėti toliau arba nebegali naudotis kuriais nors aplinkos elementais, schema nutrūksta – „Pabaiga“.

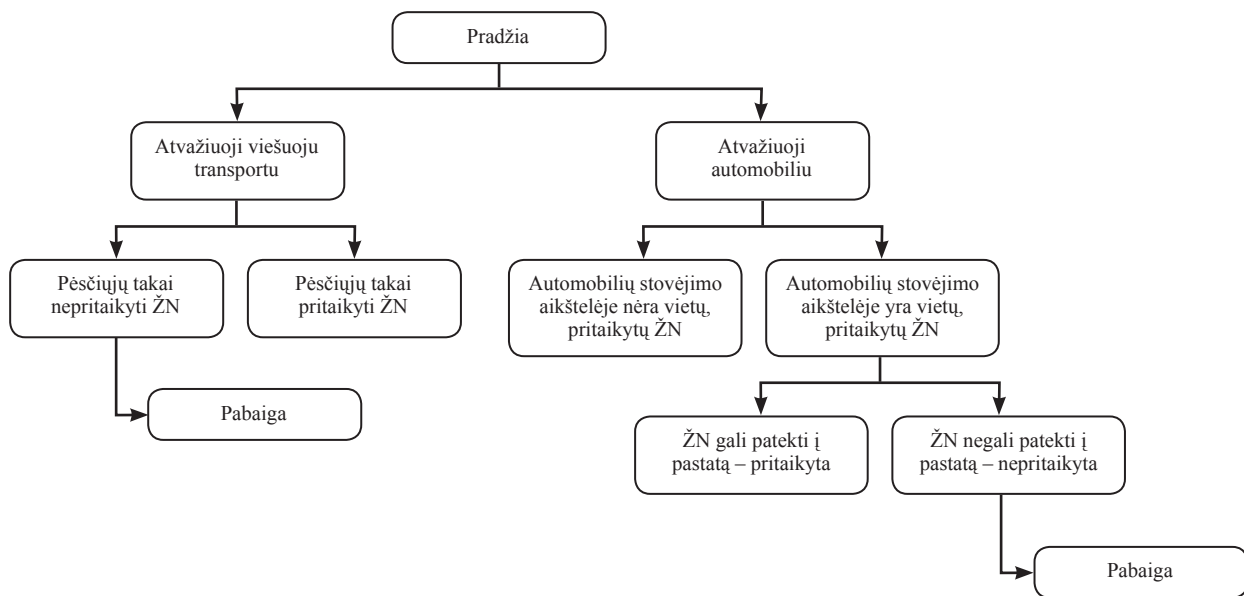
Ar pastatas pritaikytas neįgaliesiems, nusprendžiama apskaičiavus pagal formulę (4) jo pasiekiamumo laipsnį. Kai $K_i < 0,5$ – elementas nepritaikytas neįgaliųjų reikmėms, kai $0,5 < K_i < 0,8$ – elementas nėra pritaikytas, bet juo galima naudotis, o kai $K_i > 0,8$ – elementas pritaikytas neįgaliesiems. Elementų pasiekiamumas skaičiuojamas pagal formulę:

$$K_i = \sum_{j=1}^n \sum_{k=1}^l z \cdot q_{l_g} \cdot \omega_j + \sum_{j=1}^g \omega_j \cdot \sum_{l_g=1}^{r_g} q_{l_g} \cdot x_g, \quad (4)$$

čia: $i = \overline{1, m}$, i – universiteto rūmų skaičius, $m = 7$; $j = \overline{1, n}$, j – sustambintų rodiklių grupių skaičius, $n = 9$; $l_g = \overline{1, r_g}$, l_g – rodiklių grupėje skaičius r_g ; ω_j – sustambintos rodiklių grupės svoris; q_{l_g} – svoris rodiklio grupėje;

z – elemento žymėjimas ŽN ženklu:

$z = 1$, kai elementas pažymėtas ŽN ženklu; $z = 0$, kai elementas nepažymėtas ŽN ženklu; $0 < z < 1$, kai elementas pažymėtas ne visais reikalingais ŽN žymėjimo būdais;

2 pav. Aukštųjų mokyklų pasiekiamumo ŽN schemos pavyzdys

Fig. 2. Example of higher education accessibility for disabled people scheme

x_g – rodiklio STR 2.03.01:2001 „Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėms“ tenkinimas: $x_g = 1$, kai rodiklis tenkinamas; $x_g = 0$, kai rodiklis netenkinamas; $0 < x_g < 1$, kai rodiklis iš dalies tenkinamas.

Pagal formulę (4) galima apskaičiuoti ir viso fakulteto ar pasirinktos aukštosios mokyklos pasiekiamumą.

Sudarius rodiklių sistemą ir apskaičiavus jų reikšmingumą, sukuriama modelis, pagal kurį galima įvertinti bet kurios aukštosios mokyklos fizinės aplinkos pritaikymą neįgalųjų reikmėms. Kad modelis visiškai veiktų, sudaroma pasirinkto fakulteto ar visos aukštosios mokyklos pasiekiamumo schema, kurioje elementų ar patalpų pasiekiamumas apskaičiuojamas pagal formulę (4).

Išvados

1. Iš atliktos analizės matyti, kad tyrimų šia tema nėra daug, o esamuose apžvelgiama tik siaura problemų dalis.
2. Atsižvelgiant į STR 2.03.01:2001 (LRS 2001) reikalavimus, sudaryta rodiklių sistema iš devynių sustambintų rodiklių ir 65 smulkesnių vertinamų elementų.
3. Atlikus ekspertų apklausą, rodiklių reikšmingumą galima apskaičiuoti pagal 1 ir 2 formules. Pagal 3 formulę apskaičiuojamas rodiklio svoris visoje sistemoje.
4. Turint rodiklių sistemą ir žinant jų reikšmingumą, sudaromas aukštųjų mokyklų fizinės aplinkos pritaikymo neįgalųjų reikmėms vertinimo modelis. Taip pat gali būti nubraižytos aukštųjų mokyklų fakultetų pasiekiamumo schema, pagal 4 formulę apskaičiuotas šių objektų pasiekiamumo laipsnis.

Literatūra

- Adomaitienė, R.; Ostasevičienė, V. 2004. *Neįgalių studentų specialiųjų poreikių tenkinimas Lietuvos aukštosiose mokyklose* [interaktyvus], [žiūrėta 2010 m. sausio 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lkka.lt/naujienos/tyrimas.pdf>>.
- Ambrukaitis, J. 2001. Neįgalus asmuo aukštojoje mokykloje, iš *Aukštojo mokslo sistema ir didaktika*: konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas, 6–13.
- Aukštosios mokyklos nepasiruošusios priimti neįgaliųjų* [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2009 m. sausio 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vtv.lt/naujienos/lrt.lt/aukstosios-mokyklos-nepasiruosusios-priimti-neigaliuju.html>>.
- Babinskienė, A. 2008. Gerinant neįgaliųjų aukštąjį mokslą turi dirbti visos grandys, *Bičiulystė* Nr. 40 [interaktyvus], [žiūrėta 2009 m. sausio 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.bicilyste.lt/articles_item.php?pid=1&id=259>.
- Daugėla, M.; Žukauskas, S. 2005. Lietuvos universitetų fizinės aplinkos prieinamumas žmonėms, turintiems fizinę negalę, *Specialusis ugdymas* 1(12): 109–116.
- Deltuvaitė, A. 2008. Ar aukštasis mokslas laukia neįgalaus studento? *Bičiulystė* Nr. 9 [interaktyvus], [žiūrėta 2009 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.bicilyste.lt/articles_item.php?pid=1&id=226>.
- Die methodischen Fragen der mehrkriteriellen Bewerbung der Qualität der Organisation einer berufsbildenden Schule* [interaktyvus], [žiūrėta 2010 m. kovo 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.fh-stralsund.de/dokumentenverwaltung/dokumanagement/psfile/file/88/Beispiel_f472f41425f868.pdf>.
- Hall, J.; Tinklin, T. 1998. *Students First: The Experience of Disabled Students in Higher Education*, SVRE Research Report No. 85. The Scottish Council for Research in Education. ED 419476.
- Klimavičienė, M.; Aželskienė, A.; Matuzevičiūtė, D. 2003. *Neprigirdinčių studentų problemos*. Šiauliai.
- LRS. 2009. *Lietuvos Respublikos Statybos įstatymas*. Bendrosios nuostatos. Vilnius, IX–583.

- LRS. 2001. STR 2.03.01:2001. *Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėms. 3 skyrius. Terminai ir apibrėžimai*. Vilnius, Nr. 317.
- LR Konstitucija. 1992. Lietuvos Respublikos Konstitucija. 3 skirsnis, *Visuomenė ir valstybė* Nr. 33-1014.
- Ruolytė, R. 2009. *Įtraukiantis neigaliųjų ugdymas: nuo aidų iš svetur iki praktikos Lietuvoje* [interaktyvus], [žiūrėta 2010 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lss.lt/archyvas-30/lt/itraukiantis-neigaliuju-ugdymas--nuo-aidu-is-svetur-iki-praktikos-lietuvoje--111.html>>.
- Ruolytė, R.; Dikšius, D. 2007. *Ar Lietuvos aukštasis mokslas prieinamas neigaliajam?* 2-oji papildyta laida. ISBN 987-9955-9900-2-4.
- Ruškus, J.; Daugėla, M. 2006. *Veiksniai, darantys poveikį asmenų, turinčių specialių poreikių, studijoms aukštosiose mokyklose*: tyrimo ataskaita. Šiauliai: Šiaulių universitetas.
- Ruškus, J.; Blinstrubas, A. 2009. Aukštosios mokyklos ir neigalūs studentai: kokie motyvai derinti interesus? *Literatūra ir menas* [interaktyvus], [žiūrėta 2010 m. vasario 9 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3107&kas=straipsnis&st_id=9430>.
- Singh, K. D. 2003. Students with Disabilities and Higher Education, *College Student Journal* 37(3): 367–379.
- Šėporaitytė, D.; Tereškinas, A. 2007. *Neigaliųjų įsidarbinimo ir mokslo galimybės Lietuvoje*: tyrimo ataskaita. Kaunas. Vytauto Didžiojo universitetas. 58 p.
- UAB „Factus Dominnus“. 2007. *Specialiųjų poreikių turinčių asmenų mokymo aprėptis*. Ataskaita. 59 p.
- Wignaraja, G., Lezama, M., Joiner, D. 2004. *Small States in Transition: From Vulnerability to Competitiveness*. Commonwealth Secretariat, United Kingdom. ISBN 0-85092-802-8. 94 p.

CREATING A SUITABLE PHYSICAL ENVIRONMENT AT THE INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION CONSIDERING THE NEEDS OF STUDENTS WITH DISABILITIES

D. Pilipavičiūtė, G. Ambrasas

Abstract

The main purpose of this work is to develop a model for measuring the suitability of a physical environment at the institutions of higher education considering the needs of students with disabilities. The article examines the progress in this field under regulations made by the system of indicators and carried out expert survey employing the ranking method. To establish the significance of the developed programs, the importance of calculated indicators and their groups has been determined thus making a model for evaluating the physical environment suitable for the needs of students with disabilities at any institution of higher education in Lithuania.

Keywords: higher education, physical environment, students with disabilities, environmental adaptation.